

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК РЕСУРС НАЦІОНАЛЬНОЇ СТІЙКОСТІ ТА ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується поєднанням воєнних, інформаційних та соціальних викликів, що істотно трансформують функціонування системи вищої освіти. Повномасштабна російсько-українська війна актуалізувала проблему захисту не лише територіальної цілісності держави, а й інтелектуального простору суспільства, у межах якого формуються наукові знання, громадянська позиція та стратегічне бачення майбутнього країни. У цих умовах система вищої освіти виступає важливим елементом формування інтелектуального потенціалу держави, що забезпечує стійкість суспільства в умовах воєнних та інформаційних загроз.

У цьому контексті особливого значення набуває поняття інтелектуальної безпеки, яке дедалі частіше розглядається як складова національної безпеки та важливий чинник сталого розвитку держави. Інтелектуальна безпека в системі вищої освіти проявляється як комплекс інституційних, освітніх і комунікаційних механізмів, спрямованих на забезпечення достовірності знань, розвиток критичного мислення, підтримку академічної доброчесності та протидію інформаційним маніпуляціям. Йдеться не лише про захист інформаційних ресурсів, а про формування стійкого інтелектуального середовища, здатного забезпечувати якість наукових комунікацій, збереження національної пам'яті та розвиток інноваційного потенціалу суспільства [1].

У межах авторського підходу інтелектуальна безпека розглядається не лише як інформаційно-технологічна категорія, а як системна характеристика функціонування академічної екосистеми закладу вищої освіти. Вона передбачає поєднання інституційних, освітніх і соціокультурних механізмів, спрямованих на формування критично мислячої академічної спільноти, здатної протидіяти інформаційним загрозам та забезпечувати якість наукового знань

ня. Такий підхід дозволяє інтерпретувати інтелектуальну безпеку як важливий ресурс національної стійкості в умовах воєнних та інформаційних викликів.

В умовах війни система вищої освіти виконує не лише освітню, а й стратегічну функцію – формування людського капіталу, здатного забезпечити післявоєнну відбудову держави. Саме тому інтелектуальна безпека університетського середовища набуває особливого значення як фактор збереження наукового потенціалу, культурної спадщини та інституційної пам'яті суспільства.

Одним із важливих елементів цієї системи виступають університетські бібліотеки, які в умовах цифрової трансформації та інформаційних загроз трансформуються з традиційних центрів зберігання інформації у багатофункціональні інституції академічної екосистеми. Їх діяльність спрямована на забезпечення доступу до достовірних джерел інформації, розвиток медіаграмотності, формування культури академічної доброчесності та підтримку наукових комунікацій.

Досвід Науково-технічної бібліотеки Національного лісотехнічного університету України засвідчує формування моделі університетської бібліотеки нового типу, що інтегрується у систему освітнього процесу, наукової діяльності та соціокультурної комунікації. У межах цієї моделі бібліотека виступає не лише інформаційним ресурсним центром, а простором формування інтелектуальної стійкості академічної спільноти [2].

Інтелектуальна безпека в університетському середовищі забезпечується через кілька взаємопов'язаних напрямів діяльності: розвиток інституційних репозитаріїв і цифрових архівів, підтримку наукометричних досліджень, популяризацію принципів академічної доброчесності, формування культури відповідального використання інформації та створення комунікаційних платформ для наукового діалогу. Важливим елементом є також освітні та культурні практики, спрямовані на розвиток критичного мислення та протидію інформаційним маніпуляціям.

У цьому контексті інтелектуальна безпека постає як системна характеристика функціонування університетської екосистеми, у межах якої знання проходять аналітичну, етичну та наукову верифікацію. Саме така модель сприяє формуванню інтелектуально стійкої академічної спільноти, здатної протистояти інформацій-

ним загрозам та забезпечувати розвиток наукового потенціалу держави.

Особливої актуальності проблема інтелектуальної безпеки набуває у перспективі післявоєнної відбудови України. Відновлення держави потребує не лише матеріальних ресурсів, а насамперед інтелектуального потенціалу суспільства - фахівців, здатних працювати з інформаційними потоками, здійснювати аналітичний супровід управлінських рішень та формувати стратегічне бачення розвитку країни [3].

Таким чином, інтелектуальна безпека системи вищої освіти може розглядатися як один із ключових ресурсів національної стійкості. Саме університетське середовище формує інтелектуальний капітал держави, забезпечує збереження наукової та культурної спадщини, підтримує розвиток критичного мислення та відповідальної академічної культури. У цьому контексті університетські бібліотеки виступають важливими інституційними центрами стабілізації інформаційного простору, що сприяють формуванню інтелектуально стійкої академічної спільноти та створюють передумови для ефективної післявоєнної відбудови України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бутнік-Сіверський О.Б. Інтелектуальна безпека, яка характеризує якісні ознаки складових національної безпеки України. Питання інтелектуальної власності: зб.наук.праць. Випуск 16 НДІ ІВ НАПрНУ. К.: Інтерсервіс, 2019. С. 59–73.

2. Науково-технічна бібліотека нлту України: можливості, сервіси та професійний розвиток (звіт за 2025 р.). Інституційний репозитарій НЛТУ України. URL: <http://194.44.236.27/items/d5b31290-e110-410c-b597-855f7875bf1a>.

3. Ревак І.О. Інтелектуальна безпека – невід’ємна складова інформаційної безпеки України. URN: <http://cybersafetyunit.com/intellektualnayabezopasnost-neotemlemaya-sostavlyayushhaya-informatsionnoy-bezopasnostiukrainyi/>.

4. Making a European area of lifelong learning a reality [Electronic resource]. European Commission. Mode of access: <http://ec.europa.eu/education/>